

шых судовых інстанцыях. Як бачна, кожны з соймакаў выконваў тую функцыю, дзея якой склакаўся. Але пры супадзенні тэрмінаў правядзення (што характэрна для дэпутацкіх, элекцыйных і гаспадарчых соймакаў) соймакі маглі трапфармавацца у адзін, які вырашаў пытанні, характэрныя для усіх аб'яднаўшыхся.

Аналіз дзейнасці прадстаўнічага органа шляхты дае падставу казаць аб высокім узроўні і высокай культуры шляхецкага самакіравання, што праяўлялася ў самастойным вырашэнні або непасрэдным удзеле ў вырашэнні пытанняў мясцовага і агульнадзяржаўнага значэння па карысць як сабе, так і ўсёй дзяржаве. Падводзячы вышкі, можна сцвярджаць, што дэцэнтралізацыя дзяржаўнай улады у ракурсе разглядаемага намі пытання мела пазітыўныя вынікі, спрыяла не толькі развіццю самастойнасці ў вырашэнні мясцовых пытанняў, але ўвогуле пераходу да новай, больш якаснай, сістэмы кіравання дзяржавай — саслоўна-прадстаўнічай мапархія.

П.М. Кудрэйка

БДЭУ (Мінск)

ГАРАДЫ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОВСКАГА І КУЛЬТУРНЫ РЭНЕСАНС БЕЛАРУСІ

Эпоха культурнага Рэнесансу прыходзіцца на час найбольшага росквіту Беларусі як складанай часткі Вялікага княства Літоўскага (ВКЛ), адной з найбольш развітых еўрапейскіх дзяржаў Новага часу. Беларусь засвойвала шматлікія рэнесансавыя набыткі Захаду. У яе прававой сістэме адбывалася рэцэпцыя норм рымскага права, а таксама ўплыў пямецкага гарадскога права, больш вядомага як магдэбургскае.

Магдэбургскае права на землях ВКЛ будавалася па прынцыпу незалежнасці горада ці мястэчка ад феадальнай адміністрацыі і юстыцыі з прамым падпарадкаваннем Вялікаму князю: усталяванне асобнай гарадской улады (магістрата) па самакіраванні; пэўныя ільготы для эканамічнага ўзмацнення горада, узвышэння яго палітычнай ролі; вызначэнне асабістых правоў, павіннасцяў і абавязкаў гараджан. Першымі былі дадзены граматы сталіцы дзяржавы — Вільні ў 1387 г., Брэсту — у 1390 г. Затым паступова на працягу XIV—XVII ст. многія гарады і мястэчкі Беларусі атрымалі гэтыя граматы: Гродна — у 1391 г., Слуцк — у 1441 г., Полацк — у 1498 г., Орша — у 1620 і г.д. Гораду Мінску грамата на магдэбургскае права была дадзена 14 сакавіка 1499 г.

Распаўсюджванню магдэбургскага права спрыяла тое, што ВКЛ даволі часта падвяргалася ваенным пападам, і дзяржава была

зацікаўлена ў пераўтварэнні гарадоў у фарпосты сваёй абароны. Пашырэнне правоў гарадоў і іх пасельніцтва — мяшчач, безумоўна, спрыяла іх культурнаму Адраджэнню. У якасці прыкладу паспрабуем прасачыць развіццё дойлідства ў беларускіх гарадах, атрымаўшых прывілей на магдэбургскае права.

Манументальнае дойлідства на пачатку эпохі Адраджэння шырока прадстаўлена абарончымі культывымі пабудовамі. У XV—XVI ст. умацаваны дзядзінец старажытнага Полацка ператварыўся ў Верхні замак, у цэнтры якога ўзвышаўся пункт абароны горада — Сафійскі сабор, дзе ў час небяспекі жыў сам ваявода з сям'ёй. Найбольш падобнай да Полацкай Сафіі па аб'ёмна-прасторавай кампазіцыі была царква ў Супраслі, пабудаваная ў 1503—1510 гг. Трэба таксама адзначыць Сынкавіцкую царкву-крэпасць, пабудаваную ў першай чвэрці XVI ст., абарончую царкву ў Мураванцы, якая была пабудавана паміж 1516 і 1542 гг.

З сярэдзіны XVI ст. манументальнае дойлідства страчвае суровы крапасны характар, становіцца больш свецкім і рэпрэзентатыўным. Прычынай гэтаму стаў рэфарматарскі рух, які патрабаваў тапнай царквы і лічыў прыярытэтнымі свецкія інтарэсы. Пабудаваны кальвінскія зборы ў Асташыне (Навагрудскі р-н), Койданава (цяпер г. Дзяржынск), Дзераўной і Новым Сверхані (Стаўбцоўскі р-н) уяўлялі сабой больш тапныя і аскетычныя цэрквы, але яшчэ захоувалі абарончыя функцыі і нярэдка дапаўняліся сістэмай вонкавых умацаванняў.

У другой палове XVI ст. ускладненне феадальных адносін, развіццё рамёстваў, рост насельніцтва ў гарадах прывялі да фарміравання новых горадабудаўнічых прышчыпаў. Павялічвалася тэрыторыя гарадоў, ускладнялася іх планіровачная структура. Як і ў папярэдні перыяд, значная роля ў ёй палежала гарадскім умацаванням. Адначасова ўзрасло значэнне гандлёвай плошчы, дзе сыходзіліся асноўныя шляхі зносін. Яна стала ядром архітэктурнай кампазіцыі горада: тут узводзіліся манументальныя грамадскія збудаванні. З іх да нашага часу захаваўся адзіны помнік — ратуша ў Нясвіжы, пабудаваная ў 1596 г. Гэтая пабудова нагадвае гатычныя храмы ренэсансавага тыпу.

Удасканаленне ваеннай тэхнікі стала вышкам падзелу грамадзянскіх і ваенных функцый архітэктурных комплексаў. У канцы XVI ст. у горадабудаўнічай практыцы Беларусі сталі выкарыстоўвацца фартыфікацыйныя сістэмы, якія найбольш выразіліся ў архітэктурна-планіровачнай структуры прыватнаўласніцкіх гарадоў, такіх як Нясвіж, Ляхавічы, Выхаў, Слуцк.

У беларускім манументальным дойлідстве кароткая, але дынамічная эпоха Ренэсансу пакінула свой непаўторны адбітак, дзяку-

ючы не толькі прагрэсіўным якасным змяненням у адносінах да Бога, прыроды, права, дзяржавы і грамадства, але і дараванню свабоды і незалежнасці гарадам, іх хуткаму развіццю, зараджэнню элементаў буржуазных адносін.

О.С. Курач

БГЭУ (Мінск)

**СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ
ПРИНЦИПОВ ФОРМИРОВАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ
В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ И СТРАНАХ
ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА**

Для поддержки демократических институтов после окончания Второй мировой войны несколько европейских стран решили создать межправительственную политическую организацию, задачами которой стали бы защита и укрепление демократических начал и содействие реализации прав человека. В мае 1949 г. был учрежден Совет Европы.

Среди прав и свобод человека, которые активно отстаивает Совет Европы, заметное место занимает и право на самоуправление.

Одним из главных источников муниципального права европейских государств, намечающим пути развития местного самоуправления в современной Европе, является Европейская хартия местного самоуправления.

Республика Беларусь не является членом Совета Европы, не подписывала Хартию и не связана обязательствами, палагаемыми ею. Однако положения Хартии признаются в качестве международного стандарта и эталона для совершенствования теории и практики местного управления и самоуправления в Беларуси.

Статья 2 Хартии предусматривает, что принцип местного самоуправления должен быть признан в законодательстве страны и по возможности в Конституции страны. Наиболее общие принципы организации и деятельности местного управления и самоуправления закреплены в Конституции Республики Беларусь (ст. 117). А вот более детально принципы, идеи, закономерности, правила организации и деятельности местного управления и самоуправления определены Законом Республики Беларусь «О местном управлении и самоуправлении в Республике Беларусь».

Что же касается определения понятия «местного управления и самоуправления», то определение, содержащееся в действующем